

EUNTES · DOCETE · OMNES · GENTES ·
BAPTIZANTES · EOS ·
IN · NOMINE · PATRIS · ET · FILII ·
ET · SPIRITUS · SANCTI ·

LIZERO BREURIEZ AR FE

ZANT - BRIEK
R. TRUDHOMME, MOULLER AN ESKOPTI.

LIZEROU BREURIEZ AR FE

Miz Du 1926

TOLEN :

I. — AL LIZEROU HAG AR C'HELOIOU :

	PAJEN
1 ^o TONKIN. — EUR C'HIZ SOUEZUS E-TOUEZ AN ANAMITED. — LIZER AN O. BARBIER.....	194
2 ^o GUINE. — BLEUNIOU DASTUMET A GLEIZ HAG A ZEOU, GANT AN O. LEROUGE.....	200
3 ^o OSEANI. — PENOZ EUN DEN FALL HAG A RE BREZEL D'AN ILIZ A ZIZROAS OUZ DOUE. LIZER AN TAD SUAS.....	210
4 ^o MADAGASKAR. — DISTRO DEUS FRANS.....	216
5 ^o AR C'HWECH' BELEG CHINOA SAKRET DA ESKOB....	220
6 ^o BREURIEZ AR FE : AR C'HÖNCHOU EVIT AR BLATREMEMET	224
7 ^o AR C'HELOIOU EUS AR MISIONOU.....	227
8 ^o AR MARVIOU.....	231

II. — AR SKEUDENNOU :

1 ^o GUINE. — EMZIVADI LEANEZED S. JOZEF KLUNY E KONAKRY.....	205
2 ^o NATAL. — EUR VILAJEN.....	221

TONKIN

EUR C'HIZ SOUEZUS E-TOUEZ AN ANAMITED

Hag-en n'eo ket mad ha talvoudek war an dro anaveout giziou ar baganed eman ar visionerien o prezeg d'ê an Aviel, evit gouzout pegement a boan a zo o lakât ar gelennadurez kristen da ziwan en kalon an dud-se hag oo'h ober d'ê heuilh ar gourc'henn-man : « 'n em garet an eil egile » ?

Lizer an O. Alfred BARBIER, eus Breuriez misionerien estren Paris, misioner e Phat-Diem.

An Anamited o deus miret giziou eleiz hag e chomer batet pa weler pe pa glever komz anê. En o souez eman ar c'hiz a reont anei *nam va* (gourvean e kreiz ar gwalleur). Setu aman petra eo.

Aman na ve ket a chikan etre daou den hep ne zav warlec'h kann da vat, ha na ve ehan ebet d'ar gann ken ma vent bet, dre nerz ar flipadou a roont an eil d'egile, blonset pe gignet o daou.

Ebarz eun emgann, ar re a ve tizet a goue peurvuan war an dachen hag a chom eno en o gourve da c'hortoz sikour. Er vro-man, raktal ma ve achu ar gann, an daou enebour a ziskrog an eil diouz egile, hag ac'h a, d'ar red, da glask eun tamm koz darbod — ha ma na gavont ket buan awalc'h, e torrent kentoc'h eur pod neye evit kaout

ar pez o deus c'hoant — ha gant an tamm darbod-se e reont troc'hadennou en o bizajou, ha goude beant labeet a wad o bizaj hag o daouarn, ee'h eont en o gourve war an dachen hag e chomont eno hep finv, evel e vijent bet, ma vijent bet lac'het.

Ma n'all ket ar varnerien pleal ganté dustu, neuze ar gerent a zav eul lojen vihan gant boudou gwe a-us da bep hini anê. An daou « varo » a zo evezaet piz : arabad eo d'ê ober eur finv : an distaran finv a rafe unan anê a diskoeñ na vefe ket a fe vad hag a lakafe anean da goll e brosez, rag eur proseuz a vo : ret eo gouzoût gant pehini anê o daou eman ar wirione.

Keit-se, ar gerent eus an daou du a zo bet o kaout penn-rener ar vro da laret d'ean e zo daou varo er vilajen. Ar mandarin, stad emnan o klevet ar c'hezo-ze, a gas raktal daou pe dri eus e gannaded war an dachen elec'h eman an daou gorf. Met ar gannaded, da gentan, 'n eur arrouut er vilajen, a ra serviji d'ê eur pred eus ar gwellan diwar goust ar familho a zo en proseuz, vel just, pe diwar goust ar mer : heman a gavo awalc'h an tu, goude, da lakât e arc'hant da zont d'ar gear kresket mat.

Pa ve leun o c'hovou, kannaded ar mandarin n'o deus netra d'ober nemet chilaou an dud eus an daou du a zo arru dija en dro d'ê : peb hini, vel just, an neus c'hoant da gontan e goz da gentan hag en e stumm. Koulzkoude, tamm ha tamm, unan a c'hall komz evit eun tu : ret eo gwelet pegen fonnus e tro e deod ha gant pebez nerz ha kalon e tispleg an doareou : vel just, n'aller ket tremen hep gwelet pelec'h eman ar wirione : an e du hen eman, hep mar.

Met setu an hini a dle difenn an tu all o sevel d'e dro : a-bouez e benn, kounaret ha fuloret, a lar n'eo ket bet taget e enebour gant e c'haou kentan, rag na zo deut

gir gwir ebet deus e c'heno, ha pa vo laret an traou evel mac'h int bet tremenet, e tleer anzav ec'h eo egile an nevoa klasket chikan da gentan ha roet ive an tol kentan, pa zavas kann.

* *

Neuze e stagont holl, eus an daou du, da ouelan, da c'harmat, da loskel youc'hadennou spontus : bean ve eno eun drouz hag eun tabud evel e tle bean en ifern. Daoust bag-en emaint breman o vont da stagan an eil gant egile ha da 'n em gannan, evel breman soudan an daou « varo » ? Bezomp diniec'h ! — « Er vro-man, a lare eun devez eun Eskob eus Saïgon, an traou na vent biken na ken mad na ken fall evel ma seblantont bean ». En gwirione, e kreiz ar bar arne-ze diskoilhet en dro d'e, kannaded ar mandarin nan int na nec'het na stonket. Gwej ha gwej all ec'h adneveaont o fasianted hag ec'h adnerzont o c'halon gant bannac'hous the ha hini krenv gret gant bleud riz. Koulzkoode e reont zin da deurel evez war ar pez a ve laret diraké, ha dindan eun eur pe diou, deus ma ve latennet an avokidi, pa ve achi gant ar reman o diviz, kannaded ar mandarin a zav diwar o c'hador hep laret eur gir hag ac'h a d'an ti kaeran eus ar Vro, elec'h e voint lojet, goude bean debret eur goan vad.

Met breman epad o hun eo eman ar prosez o vont da vean gret ha barnet. Gant piou eta ? n'eo ket gant kannaded ar mandarin, peogwir emaint en o gwele ; met ar re-man o deus digaset ganté o mevelien int ; ar vevelien-ze eo ar re a zo o vont d'ober al labour, keit ma vo o mistri o tiroc'h.

Emaint eno, en eul lojen vihan en dro d'an ti, hag e tigemeront gant preder ar rezoniou a zeu an daou du da zisplegan diraké, hag ive gant muioc'h a breder c'hoaz ar

peziou arc'hant a zeu da heul ar rezoniou. Vel just, an tu an nevo roet muioc'h a arc'hant evit an tu all a vo pouneroc'h e rezoniou hag e teuer da welet skler mad eman ar wirione a du gantan. Goude eur pennad amzer — tri pe bevar devez awejou — an daou du a zo lakaet, koulz laret, en noaz hag ar vilajen a-bez kaset da baour. Ha neuze, pa n'o deus ken esperans da gaout netra, kannaded ar mandarin a zeu d'ar vilagen da laret ec'h int arru da c'hou ar gwirione, met ar setans na vo barnet nemet gant ar mandarin divezatoc'h. Hag ar ganfarded ac'h a kuit, o c'hovou hag'o yalc'hou leun mat.

Breman an daou o devoa 'n em bilat ac'h all sével en o zav ha mont d'ar ger, da envori dirag o yalc'h c'houlou.

Awejou e tremen an traou ahendall. Unan benag, kasoni eleiz e galon ha c'hoant d'ean da 'n em venji, ac'h a, goude bean laret d'e holl gerent, betek toull-dor e enebour, hag eno e huch warnan a bouez e benn — memes ha ne vefe ket hen er ger, rag restet a vo d'ean ar giriou a vo laret — kement tra lous ha hudur a c'ballfe ober gaou outan pe lakat dezenor warnan. Pa ve arru berr warnan o tislonkan e loustoni, e kemer tammou gwer pe goz darbod hag e ra ganté troc'hioù eleiz war e dal, e ziujod, e c'hrong, ha, goude bean labeet e zaouarn hag e vizaj a wad, ec'h a en e c'hourve d'ober e varo, evel ar re am eus komzet ané. Raktal, an enebour, pe unan eus e gerent, pe memes eur mevel, leun a zoujans hag a garante evit e vestr, a ra ar memes tra eur gammé benag pelloc'h.

Neuze e teu, evel breman soudan, kannaded ar

mandarin gant o mevelien hag e ve gret ar prosez evel am eus laret.

Menoz an hini an neus c'boant da 'n em venji eus eun all eo lakât anean da goll ar muian ma c'hallo a arc'hant, memes hag ac'h afe an arc'hant-ze holl en godel ar mandarin.

Setu aze eur justis, n'eo ket 'ta ?

* *

Eun devez, eun Tad yaouank ha neve-arru er Vro a zo galvet da vont da welet eun den klanv. Mont a ra, gant e eol-zakr hag e levr pedennou, beteg al lec'h e oa ar c'hlanvour. Kavet a ra anean, e gwirione, e kreiz eun toulladig tud rust an urziou gantè, labeet holl a wad ha krog an hik warnan. Ar misioner, leun a drue en e genver, a dosta outan, a lar d'eant kemer kalon, ha kaout keun eus e bec'hejou. Tostât a ra e skouarn ouz muzellou ar c'hlanvour da glevet e govizion, ha setu aman ar giriou a glevas : « Tad, bezet dinez'h, me na c'hoari netra d'in. Na ret zakramant ebet d'in ; gret zin hepken da noui anon, hag et neuze kuit ». Ma c'henvreur yaouank a zo bet chomet eur pennad brao da zonjal en darvoud-se.

Eun devez all, daou Anamit, goude bean 'n em bilet evit nebeud a dra, « a c'hourveas e kreiz ar gwalleur » (*nam va*) en ti unan anê. Evuruzamant e teuas o zud da laret d'ar misioner arôk laret d'ar mandarin. Noz tenvet e oa evel en eur zac'h ; ar beleg 'n eur arruout, a welas, eus skeuden ar gölo, an daou « gorf maro » labeet a wad. « Intanvez unan anê a dostaas raktal, gwisket ganti he dilhad kaon, hag he bugale en dro d'ei.

— « O, bezet true ouzin, emei ; ma den a zo maro ;

egile aze an neus lac'hét anean. O ma bugale, setu c'houi breman emzivaded ; gwasan kroaz eo ma hini » ! Hag ar c'homzou-ze a dueu hini ba hini e kreiz an daerou hag an difronkadennou : trawalc'h da lakât an holl c'halonou da frailhan gant an drue !

An Tad, ha na oa ket da stumman, a ouie gant piou en nevoa d'ober. Goulen a reas digant an intanvez glac'haret penos e oa bet c'hoarveet an tôl. Ha hi neuze da zisplegan an tôlennou ar hirran ma c'halle. Ar misioner a chilaoue gant pasianted, 'n eur domman eus ar gölo beg e vas hag a oa dir. Pa achuas ar plac'h, an Tad a glaskas lakât anei da anzav na oa netra a wir er marviouze ; met n'oullas ket anzav.

— « Ac'hanta, emean, peogwir ec'h eo maro e gwirione, mad eo d'it e lakafen anean da zont en bue eus a varo da veo ? »

— « O, ma Doue ! emei ; maro è, ha maro mik ; n'allet ket digas bue ennan ken.

— « Ac'hanta, ec'h es da welet... »

Ha souden e klevjomp eur youc'haden spontus : an hini a dremene vit bean maro a zavas en e zav evel eun tenn, bag hen e-maez. Ar misioner a oa ive o vont da stokan beg e vaz ouz treid egile, met heman, arôk ma oa arru an houarn ru da hilligat anean, a oa e-maez en eul lamm.

Pa arruas kannaded ar mandarin da dagan madou an dud paour-ze, na gavjont den na netra hag e rankjont mont en dro evel e oant deut. Ar misioner an nevoa, gant e dôl, goneet da bep hini eus an diou familh deus a daou da dri c'hat piastr (eur 500 lur benag).

Setu aze giz souezus an *nam va*. Ret eo laret ec'h eo dilezet muioc'h mui gant ar gristenien.

GUINE

Bleuniou dastumet a gleiz hag a zeou

Gant an O. LEROUUGE eus Tadou ar Spered-Santel, Eskob ar Rann-Vro a zo dindan dorn ar Frans en Guine.

An O. Lerouge an neus gret, aboe Pask eur veaj hed oehou ar Guine, en bro ar Sosois hag ar Bagais. Ar vro-ze, hag ac'h e bet prezeget enni an Aviel gant Tadou misionou Boffa ha Boke, a zo enni ugent kristenez leun a vue. Epad ar c'hwec'h sun an neus tremenet kreiz e dud du a gar a greiz e galon, an O. n Eskob an neus beniget peder chapel neve : kement-se a ziskoe e ra hon relijion kammajou bras war arôk er vro-ze. Eun dra all c'hoaz hag a ziskoe ive eman benoz Doue war ar vro : e ver o sevel eur c'hoerdi evit digemer danvez-beleien eus ar vro. Dija bean 'zo c'hwec'h vla, e oa savet eur Vreuriez Leanezed e tuez ar merc'hed du, hag en de hirie e zo daou + frer + du o kregi gant o bue neve. Met, siouaz! en Guine, evel el lec'h all, eo paour an dud hag ar vro, hag ar baourente-ze eo ar pez a harz ar muian ar relijion da c'honid douar.

I. — AN HINI KOZ AN NEUS « ACHU DA VERVEL »

Bean am oa d'ober treuzi ar ster vrás gret anei ar Bourouma, evit bean en Boke an de warlerc'h d'an abarde. Na zo netra hag a ra muioc'h a vec'h da basianted an den evit treuzi eur ster leden ebarz eur vag eus ar vro, rag gant ar bagiou-man e ve kollet aezet eun eur, diou eur hag ouspenn, ha setu, pa ve kollet kement a

amzer, n'aller ket ober an diskuiz kentan a ve merket goude, met ret a ve derc'hel da vont, kerzet dindan an heol da greiz-te, hag an dougerien ac'h a ive kalz diva-looc'h ; e gwirione an de-se e ve eun devez a binijen.

Lakât am oa eta em sonj treuzi ar ster ha mont en tu all da gousket en eun tammig traouien benag dindan sklerijen al loar, hon zreid ouz eun tantad-tan, luskellet gant youc'hadenou skrijus al loened gwez.

Hini ha hini, korf ar veen vrein kleuzet a servije d'imp da vag a gasas anomp en tu all d'ar ster. Ma zud a c'hozmole, rag na welent ket gant plijadur o devoa c'hoaz d'ober eur pennad mat a hent. An heol a oa arru izel... Setu ni distaget diouz bord ar ster da vont pelloc'h.

War hon gwenojen, prestik goude, e kroajomp daou den : unan, stumm eur roue warnan ; egile, eun den a gonnekans benag.

« — De mad, penn-rener !

« — De mad, gwenn ! Pelec'h, ec'h out o vont dre aze ? na teus bourk ebet arôk Glebia ; setu arru an noz ; hagen e vijes en zell da chom e-maez da gousket, hep aon dirag ar panther, goude ma oa bet c'hoaz dec'h diwean o laeres d'imp eul loue ?

« — Gwaz a ze ! Doue hon diwallo !

« — Deus kentoc'h ganin du-man. Ma vilajen, gret anei Silipou, n'eman ket a bell. Gwir eo, dêvet eo bet a-bez, met ar moyeriu da vihanan a chom. Riz az tevo, dour az tevo. Goulen digant da dud hag-en n'eo ket gwelloc'h ze ganté ! »

N'am oa d'ober nemet mont gantan, souezet bras da vean pedet ken kalonek, rag en Afrik, ma plij d'ê digemer an dremenourien eus o liou, an dud wenn a ve ganté re a labour pac'h arruont, ha ze ac'h a eneb lezen-veur an Afrikaned, ober an nebeutan ma c'hallont. Ha setu,

koulzkoude, ar roue e-unan an nevoa pedet anon da vont gantan.

Ha ni holl, warlerc'h ar roue hag e vignon, da gemer war hon zu kleiz eur wenojen a gasas anomp buan ha buan da Silipou.

An tan an nevoa dêvet ar pez a c'halle dêvi : lojen ar roue, evel al lojennou all, n'he devoa ken na toen, na dor. Da vihanan, evel ma lare ar roue, ar mogeriou a chome en o zav : gwelloc'h e oa ze evit netra.

Nass, ma mevel, a laka war an tan da boac'hat eur yar, evel eman ar c'hiz en Afrik. Digas a rer ive d'in leaz. Hag e oan evurus o vean digoet en Silipou... o sonjal ive e vijen an de warlerc'h gant ma c'henvreudeur. Eur valeaden endro d'ar vilajen, goude koan, eur bater galonek ha me em c'hourve war eur bec'h yeod sec'h; Nass, ma mevel, a ra eveldon, tost awalc'h d'an tan evit ma vije tomm awalc'h d'ean, ha pell awalc'h ive gant aon a vean dêvet pe boac'het. Mik eo an traou en dro d'imp : ha setu, e kreiz zioulder an noz, e klevomp en hon c'hichen e tu all d'ar yoger, eun dra benag... Daoust petra? eun huenaden hirr? eur glemmaden? ar ronkel? Hag-en ec'h eo eul loen a zo oc'h ober an drouz-se pe eun den?

« — Marteze, eme Nass, ec'h eo eul loue ec'h è, o sonjal marvad er panther.

Kement-se a c'hallfe awalc'h bean. Ha ni adarre da zerrí hon daoulagad. Met an drouz ac'h adkrog dustu, ha nec'het eun tamm e laran d'ar mevel : « Ke da wëlet ».

* * *

Nass nan neus d'ober nemet senti ; kemer a ra eur gôlo, hag e laka ive war droad e holl nerz-kalon...

« — Otre n Eskop, emean, eun den eo a zo aze, unan

koz... koz... koz. Gwall fall ec'h eo arru, ha zur n'eï ket pell ken. »

Ha me em zav d'am zro da vont da gichen ar c'hlavour. Paour kez den! Eman eno e unan en noaz war an douar noaz, o krenan gant an derjen, ha prest da vovel gant an naon. Trawalc'h a vue koulzkoude a zo ennan evit dizrei e benn diwarnon, spontet evel ma oa o welet d'an eur-ze hag er vilajen-ze kollet mesk ar [c'hoajou, eur Gwenn, eur Gwenn gwirion, hag a gomze d'ean en e yez, prest da frealzi ha da gonforti anean.

Rei a ran d'ean eun daken da lakat e galon en e blas. Dont a ra da hardiat ouzin. Ha neuze ma c'homzou a gav anê ken dous, deus ma lennan war e dreemm. Pell e pad hon c'hôz. Hag e klevan, ar pez am eus klevet dija kant kwej, komzou kaer o kouean diwar muzellou ar c'hlavour. Pebez ine eün ha leal!

« — Bet on gwalleurus, emean, epad ma bue... Deut on aman deus ar Vro elec'h e sav an heol... Yaouank e oan c'hoaz pa oan bet kemeret; ma zad a oa roet d'ean tôl ar maro dirag ma daoulagad, ha ma mamm chadennet, gwerzet ha êt n'onn ket pelec'h. Ah! nag a amzer a zo aboe! Sell : ma fenn a gren gant ar gozni, ma bleo a zo gwenn... kement ha laret d'it e zo pell amzer aboe... Hag aboe ec'h on sklavour; sell ouz ma c'hein hag e weli roudou an toliou am eus bet. Pesort poan a zo ha n'am eus ket gouzanvet anei ? Bet on fall gant an naon, ar zec'hed... Gouzanvet am eus kement tra, kement poan, met da vihanan em eus kredet dalc'hmard, peogwir n'all ket eur vilajen bean hep roue, nan all ket ive ar bed bean hep eun Doue hag a rej da bep den e wir. Piou an neus disket ze d'in? n'ouzonn ken. Marteze na zo netra a wir en ze, met koulzkoude dalc'hmard em eus miret argedenze, ha pa blegen dindan ar boan, an naon, ar sec'hed,

an tòliou, al liammou hag all, neuze e sonjen e wele Doue ma foaniou boll. Ha dre-ze, eviton na oan nemet eur sklavour, em eus klasket bean madelezus e-kenver an holl, ha dreist holl e kenver ar re o devoa ken nebend a garante evidon. Eun dra all c'hoaz, chilaou ervad : kredet am eus ivé dalc'hmad na varvjen ket hep bean gwelet eur Gwenn hag a rafe d'in kalz a vad. Te eo an den Gwenn ze madelezus ; deut out, ha roet a teus d'in da evan... ma ouijes an tan a zo aze em c'hereiz ! »

Evel ma c'hallet sonjal, stonket e oan, ha me dustu da zisplegan dirag ma c'hlavour ar pez a oa ret d'ean gouzout eus ar c'hatkiz. Pa ruilhas war e dal dour zakr ar vadeiant, mouez ar c'hillog a lare dija e tostae sklerijenn an de. Rei a ris d'ean an hano a Vartin. Beteg an de skler e chomis en e gichen, o komz d'ean dalc'hmad eus an O. Doue hag e Vab Jezus.

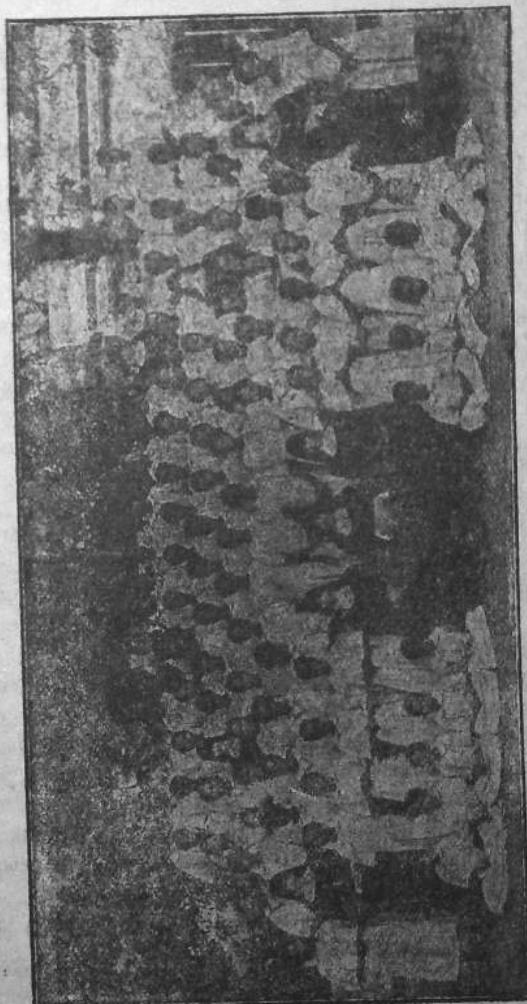
Met arru a oa an eur da vont adarre gant hon hent. Rei a ris eur pez gwenn d'ar roue, 'n eur laret d'ean teurel evez war ar c'hlavour koz, ha ni aròk. N'hon devoa ket kerzet epad eun eurvez, e tapas eur reder anomop :

« — Ar roue an neus kaset anon war ho lerc'h, emean, da renti d'ac'h hoc'h arc'hant ; an hini koz an neus « achu da vervel ». »

Na ouien ket pe laret eun *De profundis* evit ine ar paour kez Martin pe ganan eun *Te Deum* a levez.

II. — LEVENEZ HA TRISTIDIGEZ

An de-se, d'an abarde, an Eskob hag an Tad a zo skuiz ken ec'h int faez !... War an dolig vihan a zo dirakè a zo eun tamm riz deus ar gwellan hag a zo goest da lakat anè en o flomm.

An hini yaouankan ané o daou a zo e kreiz eul levenez dispar! Aboe zav-heol, en neus badeet, kovesaet, komuniet, dimezet, kanet, prezeget, roet meulodi. E vrevier avat eman en dilerc'h gantan, kement a labour evel an neus bet d'ober!

Setu aze da vihanan eun devez, evel en nevoa c'hantaet kaout pa oa krennart ha pa zonje el labour a raje pa vije misioner. Eur pennad brao e ve ret gortoz an devez biniget evel hennez ; brasoc'h a ze e tle bean al levenez.

Ober a ra enor d'ar meuz a zo zervijet. Ar gwin-palmes ive a larfe a zo gwelloc'h evit an devejou all. En gwirione na zo koabren na koumoulen ebet war e spered hag e galon a zo beuet el levenez.

Ar joaiou bras, a ye laret, a zo mud : e hini, avat, nan eo ket mud. Gwelet a ra peb tra war o zu mat :

« Hen-ha-hen, emean, hag zo deut deus tu-hont, an neus laret d'in en nevoa badeet daou den, en pal ar maro, vit ar zun... Kristenien B... o deus c'hoant da gaout eur chapel : religion ar vro, herve, a zo o vont en traon eno. Gwell a ze!... Ali koz an neus laret e rei d'in e vab evit ar Mision : divezatoc'h, e challo ober kalz a vad e-touez e genvrois... Ma, arru am oa naon : ret eo d'in c'hoaz kemer eun tamm riz ! Hirie ec'h eo ret d'in loskel ma joa da redek... Ya! beteg ar paour kez Mamy goz : n'he deus ket kollet eur brezegen epad ar Retred ; vit ar heure, he deus gret d'in c'hoarzin, pa hoc'h eus roet d'ei Zakramant ar Gonfirmasion : me a zonje ganin e oa o vont da lonkan ho pizied gant ho koalen, ken bras genou evel m'he devoa digoret ! »

An Eskob a chilaou, a vouzc'hoarz dre zever, a lar « ya » gwej ha gwej all, evel en despet d'eau.

« — Petro, O. n Eskob, ha c'houi a vele klany ?

« — N'on ket avat ; yac'h mat eo ec'h on. En devez

kaer e gwirione hon deus tremenet hirie... Bean 'zo pemzek vla pa oan deut aman gant an Tad X... na oa netra gret. Doue ha c'houi hoc'h eus gret ar chanchamant a zo : ya ! eur vue gaer eo hon hini. »

« — N'eus ket da laret, eur vue gaer, en gwirione, eo hon hini ! Ma ouije ar re yaouank nan ouveont ket petra ober, pe dont davedomp pe dremen hep dont, pegen kaer eo hon bue!... »

Achu eo ar pred. Ar gristenien a zeu d'ober eur gozeaden gant an Eskob ; an Tad, hen, a gemer e vrevier hag ac'h a da laret anean war ar wenojen e kreiz ar c'hoat.

Eiz eur eus an noz. Ar beden a zo gret holl asambles. Eur c'hantik c'hoaz : Ar mouzeiou a zo arru raouiet ; sachet a zo bet kement warnè pad an ofisou war an de.

Goude ar c'hantik, an holl 'n em gav war ar blasen hag e c'houllont bean lezet d'ober eun dans ; hag-en ar Bagased a zonje ganté e vije bet eur gouel, ma na vije ket danset ?

« — Ya, ma bugale, danset, eme an Eskob, met dan-sou mad hepken, ha diwaller e chomfec'h re divezat. »

Nao eur. An tennou a strak, ar c'hoarzadek a zav skelt, ar c'hyrinyi, taboulin ar vro, a zon hag a laka an douar da grenan.

Keit-se, du-hont dindan ar gwe a zo o vordan ar vali e kichen an ti-Mision, ec'h eo sioul peb-tra, hag ar spered ac'h a war ninj beteg an amzeriou tremenet, hag an ine 'n em gav ganti hec'h unan, beuet en he zonjou. Neuze, an dorn war ar gonsians, ec'h adweler deveriou ar vue hag e sonjer er bobl a zo bet kemeret dioutan karg en hano Doue.

'N e c'hourve war e gador lien, an Eskob a zonje en e Bobl, e bobl ar muian karet evit pehini an neus roet ar pez an neus. Piou a laro, aboe an neus laret Sant Pôl, pegen ankenius eo zamm an Ilizou ?... Pa neus kemeret hen e bini, nag a draou hudur, o ma Doue ! Aboe pemp bla war-n-ugent, e zo bet gret, gwir eo, kalz a chan-chamanchou ; avel gras Doue an neus douget war an ineou an had mad ba lakaet anean da ziwan. Met nag a labour c'hoaz ! Ha piou a gavo da rei d'ean zikour en e labour ken start ?

Vit ar beure, Gregor a zo bet o laret e vije gwerzet e c'hoar, danvez-kristenez, d'eur pagan kalz a c'hroage d'ean...

Eun all, e oa e viljen o vont da gouean etre daouarn ar Mahometaned, peogwir na vije kaset eno katekizer ebet...

Eun all c'hoaz, n'alle ket rei hec'h argourou da zanvez eur wroeg yaouank kristen...

Hag eun all, nan nevoa netra da wiskan nag ive da zibri...

Hag eur bagad bugale : an Tad n'oull ket kemer anè er mision evit bean eun devez katekizerien, dre ma oa karzet sac'h ar riz.

Etc. !... etc !... Hag all ! Hag all !!

Ya ! kalz a draou all, hirr evel litaniou ! Setu aman kant, daou c'hat den yaouank, savet ha kelennet en hon skoliou hag nan allfont ket dimezi da verc'hed eus o stad, rag da gelen ar re man e vank leanezed... Setu c'hoaz chapellou da sevel, darn all da adsevel, eur vroad tud hag a c'houll skléruienn an Aviel... Ya ! nag a ezommou an neus an Eskob-misioner !

* *

Neuze, kreiz tre daou *Ave Maria*, e zonj ac'h a beteg ar barrouz elec'h ec'h eo ganet.

Adwelet a ra, hep mar, listen hirr ar re a ra d'ean skoazel hag a zikour anean da gas fonnusoc'h war arôk e labour a Avieler.

Met, e kichen an dud vad se hag a ro d'ar visionerien skoazel o feden hag o madou, an Eskob a zonj e zo tud all hag a gav d'ê ec'h int kristenien ba koulzkoude n'ouyeont ket penoz dispign o arc'hant, tud hag en em daon gant o finvidigez elec'h bean tadou ar beorien, tud ingrat hag a dastum eleiz a vadou, hag evit piou ?... Ah ! ma teufe d'ê da zonj ec'h è ar relijon gristen penn-kôz eus o evurusted, e rasent marteze eun dra benag evit ma nevo ar baganed ar c'hrad-vad da gaout ar relijon ze, int ive.

Gwelet a ra an Eskob an dud pinvik se oc'h arruont dirag o barner er bed all, hag o kouean dindan malloz Doue en puns an ifern, pa c'houll diganté : « Petra a teus gret eus da vreur ? »

Ar zonjou-ze eo o deus roudennet dija e dal hag o deus merket war e dreumm eur skeuden eus tristidigez e iné.

NOUVELLES-HÉBRIDES

Penoz eun den fall hag a re brezel d'an lliz a zizroas onz Doue

An O. Douceret, Eskob Nouvelles-Hébrides, hag hon deus bet al lizer man dreizan, a bed hon lennerien da gaout evit e visio-nou eur zell a drugare :

« Sikour en arc'hant, emean, kement-se a zo ret, siouaz ! met ezomm hon deus ivezikour dre ar beden, hag ive... misionerien neve. An ed a zo melen-aour, an eost a zo dare, ha na zo ket divrec'h awalc'h d'ober dioutan. A dra zur, bue ar misioner a rank tremen alies dre ar pikou, met ive pebez frealzidigez awe-jou ! Ha na nijé epad e vue nemet eur wej ar joa a gomz anei d'imp an Tad Suas en e lizer, e vije ze awalc'h evit derc'hel anean en e blomm hep fallgalou !

Lizer an Tad SUAS, Marist, misioner en enezen Aoba.

Quam incomprehensibilia sunt iudicia Dei !

Na pegen kuzet e chom ouzimp zonjou an O. Doue. Ya ! pegen kuzet ! an O. Doue an neus e stumm da welet ha d'ober ha na ve ket dalc'hmad herve hon zonjou ni. Chilaouet an tammig istor man ; ar pennad kentan anei a zo tremenet eun toullad blavejou zo, met ar pennad diwean a zo neve-dremenet.

Bean 'zo pemzek vla benag, eur beurevez e klevan er vilajen a Nazareth eun drouz spontus ha youc'hadennou frommus. Mont a ran e-maez hag en em gavan dirag daou

den a zo o klask 'n em lac'hant an eil egile. Eur pagan, e hano Banka, a glaske lac'hant eur c'christen hanvet Manuel. Met heman na felle ket d'ean lezel egile d'ober. Hag e oant eno, o daou, c'hwech' troatad an eil diouz egile, peb a fuzuilh garget ganté, o biz war ar c'hi, o klask bizan an eil war egile ; lammet a rent, dansal a rent, evel chas pennfollet, o klask tec'hel diwar beg fuzuilh an eil egile.

O welet kement se, hep sonjal memes e c'halifén me ma unan kaout em c'horf an daou denn, e lamman kreiz an daou enebour, hag e krogan en beg ar fuzuilbou da drei ané diwar an eil hag egile. Dont a ra ma zôl da vad. Met raktal int a ziframm o armou eus tre ma daouarn, a ra eul lamm drekon hag a glask adare 'n em vizan. Ker-kent, me ive a ra eun dro warnon ma unan hag a grog c'hoarz eur wej en beg o fuzuilh, hag 'n em lakan da grial gwasoc'h evit ma torro d'ê eun tammig hag evit ma teurvesont dispelegan o c'hôz dirakon hag arruout da 'n em glevet. Met seul-vui e huchan, seul-vui e tirol-lont ; kement a drouk o deus d'ar fin ouzin ken e klas-kont o daou trei eneb d'in o fuzuilh evit lakât anon da vont kuit.

N'am eus gwelet biskoaz an diaoul ; met na gredan ket e c'halifé kaout eur penn droukoc'h ha spontusoc'h evit na oa Banka neuze. An eon hag ar babouz a oa en e c'henno.

Evuruzamant n'o devoa ket hast da dennan, rak n'o devoa nemet fuzuilho eun tenn, hag an bini a demne da gentan, ma tigoezfe d'ean c'houitan, n'allje ken netra eneb egile.

Goude eur c'hard eur mat, hag am oa kavet hirr me a lar d'ac'h, ken hirr ha kant vla, an daou den fez o jammat hag o sailhan, a bleg d'an douar beg o fuzuilh,

hag int da zisklerian o c'hôz 'n eur huchal a bouez o fenn. Pell e padas ar chikan : pemp pe c'hwec'h kwej e oant bet evit adkregi en o fuzuilh. Torri a reas d'ê koulzkoude : dont a rejont d'en em glevet : evel eman ar c'his er vro, 'n em glevet a rejont da baean an eil d'egile gant moc'h.

Aezet eo d'ec'h kompreñ penoz Banka, hag na garen ket anean kalz arôk, na oan ken evit gwelet anean goude. Ober a ren deus ma gwellan evit harz da ziskoe ma zonj. Ha neuze, hen, en e du, na douge ket anon en e galon. Bean e oa unan eus brasan enebourien ar mision, hag e lakae e holl ijin da harz ar baganed da zont d'ar mision ha da alian ar gristenien da dremen hep dont.

Eur wej all, ar c'hôz Banka ze c'hoaz, kounaret ha fuloret, a harzas anomp, ar Breur Timote ha me, pa oamp o vont da gerc'het Gemma ha Desire, roet d'ar mision gant o zad 'n eur vervel, da gaout an diou blac'h vihan.

N'eus ket c'hoaz pell, Banka adare a glaskas lemmel diganimp unan eus hon bugale, Agnes vihan.

Er Miz Genver diwean, ar gwener 22, evit harz da viken e vab da zont d'ar mision, Banka a westlas anean d'an diaoul, 'n eur lakât anean da ginniga da Zoue gwad eur porc'hel dent kamm epad eur gouel pagan.

Siouaz ! de ar gouel ze memes, d'an abarde, chanchamant ! Banka a zo skoet klany da vat ; ken klany eo, endeün, ken eo prest peh tra dija, a larer, evit e zebelian ! — « Setu penoz e varv ar re a ra brezel d'an Iliz ! a zon-

jen ennon ma unan... Setu aze bepred unan ha na glasko ket anon da vont d'e vadei... Ha mont da c'houlen digantan, zur mad, n'oullou ket digemer anon ».

An de warlec'h, ar zul, raktal goude an oferen, e oan o vont em c'hoaze, rak skuiz e oan, da ober da Doue ma ieden a drugare, pa santis eun dorn o kouean war ma skoa, ha eur vouez drekon a laras : « Tad, Banka a zo o vont da vervel. Kaset an neus anon da gerc'het anoc'h d'e vadei ».

Da gentan e sonje ganin e oan o hunvreal, ken zouezus e oa ar c'heho a glevet. Ret e oa d'in koulzkoude kredi e oa gwir ar pez a lare kannad Banka. Ha me dustu, d'ar red, gantan da welet e vestr. Epad an hent, e teue em spered, en nespet d'in, e oa kannad Banka o tromplan anon.

Setu ni arru en e lojen : ar vilajen a-bez a zo bodet en dro d'ai. Mont a ran ebarz gant eun toullad tud hag e kavan, en gwirione, Banka klany fall. E vizaj, e zaoulagad, ar c'houez a oa en e lojen a ziskoe e oa o vont da vervel. E oa c'hoaz e holl anaoudegez gantan. Met breman na oa ken, evel em oa anaveet anean, kounaret ha fuloret ; klask a're stumman eur mouz'hoarz war e vuzellou ha laret d'in trugare da vean deut ken fonnus war e dro.

— « Tad, emean, gwell madelezus ec'h out o vean deut. Gwelet a res, ec'h an da vervel. Ro d'in ar vadeiant ».

— « Met, ma mignon ker, a laran d'ean, da berak na teus ket goullet kentoc'h ar vadeiant ?.. Setu ugent vla tremenet ec'h on en ho touez, o klask tostät anoc'h da Zoue ».

— « Gwir eo, Tad, met d'ar c'houlz-se e oan yac'h

kloc'h, ha breman ec'h an da vervel : n'eo ket ar memes tra.

Neuze e ran d'ean eun tamm katekiz hag e tiskan d'ean ar wirioneo ac'h eo ret d'ean gouzout. Met ober a ran d'ean toui dirag testou rei d'ar Mision e wreg hag e vugale, ma teufe da vervel, ha dont ganté hen e unan da vean kelennet war an deskadurez kristen, ma teufe c'hoaz ebarz. Banka a asant gant plijadur.

Ha me, neuze, a roas d'ean zakramant ar vadeiant.

• •

'N eur distrei d'ar ger, e sonjen e tigemerfe an de se an O. Doue Banka en e varadoz. Met an O. Doue na zonjas ket eveldon. Eiz te goude e oan bahomet o klevet e oa yac'h Banka. Ar vadeiant a oa bet dour a vue ken-koulz evit ar c'horf hag evit an ine. — « Ha breman, emeon, hag-en e talc'ho war hent ar furnez ? Ne oan ket dinec'h war ze. Ar giriou a laras d'in : « n'eo ket ar memes tra » a zeue em spered hag a strafuilhe anon.

Met pebez joa, eiz te goude, pemzek te goude e vadeiant, pa welan Banka oc'h arrnout dindan an amzer fall gant e c'hoeg hag e vugale ha paganed all eus e vilajen, d'ar c'hatkiz ha d'an oferen. Gourdrouzan a ran anean memes eun tammig hag e laran d'ean ne dileje ket, klavv evel ma oa bet, bean deut d'ar c'hatkiz dindan an amzer-ze, met e tieje bean gortozet e vije bet yac'h mat.

— « Ze a zo netra, Tad, ha n'am eus nemet eur gir ».

Hag aboe, e gwirione, n'eus forz pesort amzert a ra, e teu peb sul gant e dud d'ar c'hatkiz.

An O. Doue, gwelet a ret, n'eo ket diviet c'hoaz e vadelez.

Gwir eo, an istor man a zo neve-dremenet, hag an diaoul marteze nan eus ket laret e c'hir diwean : sur awalc'h Joseph Banka a c'houzanvo eus e beurz kalz a dentasionou. Met c'houi, lennerien, dre ho pedennou a rei d'ean nerz da stourm ouz an Enebour.

MADAGASKAR

DISTRO DEUS FRANS

An Tad Cherpin, deut da Frans da adober e yec'hed, a oa adet trezek Madagaskar ar 17 a viz Du diwean war eul lestr dre dan. Al lestr a gasas anean beteg Mauanjary, porz-mor ouz genou ar ster vras Matatana. Ac'hane ec'h eas war eur vagig eus ar vro (korf eur ween gleuzet) beteg Vohipeno. Eno e kavas an Tad Briant a roas d'ean e vag da vont beteg Farafangana elec'h ma tlee mont. Met ar vag re garget gant an dud hag an traou a oa ebarz (seiz a dud ha eiz ugant lur a draou) n'allas ket trec'han war ar gwagennou e kreiz ar ster hag ac'h eas d'ar fons. An Tad Cherpin, chomet eur pennadig war henn an dour, harpet ouz eur zac'het lienaj, ec'h eas buan d'ar fons gant al lien distrempe. N eur ziffrinkel eus e wellan, e savas e zorn a-us d'an dour. Eur vag denet d'e zikour a zachas anean e-maez. Al loden vrasan eus e draou a zo chomet da voetan ar pesked.

Al lizer-mau a zo eul lizer a drugare evit ar vadoberourien o deus zikouret e vision. War an dro e kont d'e petra a c'hoarveas gantan goude ar « yar-dour » a oa digoet d'ean tapout er ster Matatana.

Lizer an O. Cherpin, misioner Lazarist en Farafangana
(Eskopti Fort-Dauphin).

Eur misioner, pa guita bro e c'hinivelez evit disrei d'e vision, e lar da galz e skrivo d'e alies da rei d'e kelo eus al labour a rei. Kredet anon, ar misioner n'ankoua ket e bromeseou, met kement a labour an neus d'ober, kement a amzer gollet da adtapout ! Rag alies, keit ma ve et arôk

dà adnerzan e yec'hed, na ve kavet hini all ebet da gemer e blas, ha pac'h arru adare da gemer e blas koz, n'eo ket labour na preder a vank d'ean.

Er miz Eyen 1925 e c'houllis, dre vouez ar « Missions catholiques », digant lennerien ar c'hannad-se eur c'hloc'h neve evit Iliz neve Nosivelo.

Pebez gouel, pa arruas ar c'hloc'h ! kristenien ha paganed a zigore daoulagadou da zellez-ouz ar pez traouze a boeze pevarzek lur ha kant ! Kleier ar vent-se n'emaint ket stank war douar Madagaskar. Raktal an dud ac'h eas da ziskar koat ha d'ober eur c'hloc'hdi. N'eo ket achi c'hoaz ; met pa vo badeet ar c'hloc'h, e vo ze eun neventi hag eul levenez dispar dre aman. Laret a rin d'e c'hoaz neuze piou an neus roet d'imp an donezon kaer-ze. Dija o deus karget anon da laret d'ec'h o holl anaoudegez vad.

Eun dra benag koulzkoude am eus c'hoaz da c'houlen digant ma madoberourien : eur beden galonek evit matc'ho hon c'christenien yaouank war an bent mad. Al loden vrasan ane a zo breman etre 11 ha 15 vla ; arru int eta en oad da zimezi, hag eno eman an dalc'h er vro-man.

C'hoant am mijje bet da gas d'ec'h poltrejou eus ar vro, met ar poltrejou am oa tennet eman breman pesked ar Matatana o rei ane d'o fesked bihan a ve bet fur. Kollet am oa ive an de-se an holl lienaj a oa deut ganin eus Frans, hag ive pevar dizlaoier (paiplu) prenet ganin e Lyon. Pebez keun am eus bet d'am dizlaoierien, da unan

anê, dreist holl, a oa glas ha bras. Hag ar geun-ze a badas eur pennad brao, beteg an de mia prenis e Farafangana eun dizlaoier all, ken glas all, ha tost da gen bras, met keroc'h ha falloc'h marc'hadourez.

Siouaz! ar dizlaoier neve ac'h eas, nebeud amzer goude, da glask egile.

Ar 17 a viz Mae e oan o tont ebarz eur vag eus Ambalamy war ar ster gret anei Manambava. Ar ster-ze n'eo ket doun an dour enni, hag ar roenvieren, elec'h roenvi, 'n em zervije eus bijer hirr ha krenv hag a re, koulz laret, treid d'ar vag da vont war arôk. Hon bag he devoa 18 troated hed ha n'he devoa ket rik awalc'h daou droated ledander.

P'am oa achuet ma brevier, skuiz em c'hoaze, me a zonjas sevel em zav, ha digori ma dizlaoier glas da zerviji da lien d'ar vag. Met en eun dro-gorn verr, kreiz te diou rigennad tosenennou, eur baravel a grogas em dizlaoier. Evit harz ar vag da vont war he geno ha ni holl da gouean en dour, e oa ret d'in loskel ma dizlaoier. Ha me da zigori ma dorn, hag an dizlaoier en dour ha raktal d'ar fons. Ober a ris klask anean, met, drouckhans penn-dabenn, eno elec'h ma oa koueet, e oa ouspen pemzek troated dour.

« — Hag-en ho pefe touet, a laras d'in unan eus ma c'henvreudeur pa gontis d'ean an darvoud, beui kement dizlaoier a zo er bed? »

* * *

En Farafangana e ver o tastum mein ha brik evit adsevel an Iliz. An O. Lasne, eskob, a dle vit ar zun mont da Vanganidrano da achui ti al Leanezed a dle dont davedomp d'ar miz Gouere.

Me a zo breman o adsevel chapel Ivohitra, diskaret gant an avel, da c'hortoz kregi gaot Iliz Ankarana. Deus a bep tu e teuer da c'houlen diganimp chapellou, katekizerien ha dreist-holl eun Tad. E gwirione, me a gred ec'h eo arru ar c'houlz da hadan an had mad : an douar a zo prest d'e zigemer.

Hon feden ac'h a trezek Doue hag hon daoulagad war zu Frans, evit ma teuio kalz a visionerien da eilan anompa hag ive eun gwenneg benag da zikour ober katekizerien ha beleien eus ar Vro.

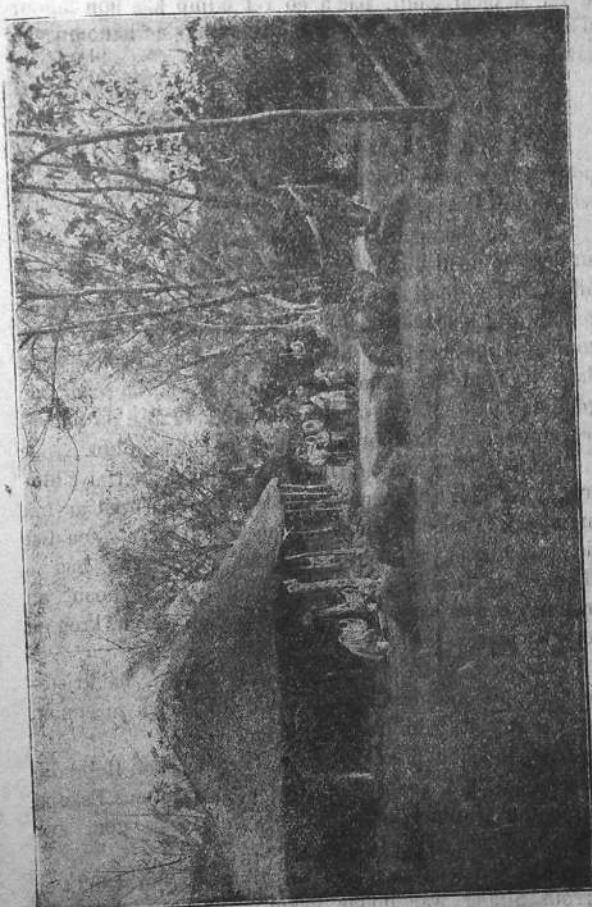
Ar c'hwec'h beleg Chinoa sakret da Eskob en Rom

Bete vreman, na oa bet gret c'hoaz nemet eun Eskob Chinoa, an Otro Lou, ha c'hoaz ne oa Chinoa nemet dre e vamm, peogwir e dad a oa eus ar Portugal. Koulzkoude e zo, en de hirie, er Chin, 2 vilion hanter a gatoliked, hag ouspen 1200 beleg eus ar vro, hep kontan 300 Breur, 3000 leanez, 2600 kloareg yaouank, bihan ha bras, ganet holl er vro hag eus tadou ha mammou Chinoa.

Arru eo ar c'houlz, a zonj an Tad Santel ar Pab, da rei d'ar Chin hec'h Iskibien hag he beleien d'ei hec'h-unan. Kement misioner, a lar en e lizer-kelc'h, a dle sevel en e vision eum Iliz gant ar zonj da lezel anei da 'n em ren hec'h unan, pa ve dare awalc'h d'hen ober. Neuze eta menoz renerien ar misionou eo klask ober beleien eus ar Vro, ha pe ve arru beleien awalc'h enni e ve dibabet en o zouez Iskibien, hag ar visionerien n'o deus ken nemet mont d'ober e lec'h all ar memes labour.

Kalz a draou o deus harzet, bete vreman, ober er Chin Eskoptiou, evel en hon Bro, gant Iskibien ha beleien eus ar Vro. O ! n'eo ket ar Chin a-bez a vo rannet dustu en Eskoptiou : ar loden vrasan eus ar Vro a chomo c'hoaz dindan dorn ar visionerien, ha deus al loden-ze e vo dis-taget tamm ha tamm ha divalo eskoptiou all. Da vihanan ar c'hwec'h eskopti kentan a zo krouet, hag ar c'hwec'h eskob a dle mont ennè a zo bet konsakret gant Hon Tad Santel ar Pab e unan an 28 a viz Here. Setu aze eun neventiz hag an nevo hekleo ebarz ar bed.

N'allomp ket kontan penoz eo bet tremenet ar seremoni :

e ver o pleal ganti, pac'h eo ret d'imp kas hon labour d'ar voulerez. Da vihanan, setu aman hanoiou an Iskibien neve.

* * *

An O. Fulup Tchao a zo hanvet Eskob Vaga hag an nevo war e gont Eskopti Suanhwafou, distaget neve so eus Mision Pekin.

Ganet en Pekin ar 4 a viz Here 1880, an Eskob neve an neus breman 46 vla. Da drizek vla ec'h eas da gloerdi bihan Pekin, hag er blavez 1904, e oa beleget. Kaset da gentan evel kelenner d'ar c'hloerdi bihan epad pevar bla, goude e tigoeas d'ean bean kure en Suanhwafou epad daou vla hanter, person Sinan epad dek vla, ha rener eur golaj en Pekin epad pevar bla. Er blavez 1923 e oa hanvet sekretour an O. Costantini, kannad ar Pab er Chin.

Unan eus breudeur an O. Tchao a zo kelenner er c'hloerdi bras ; eun all, manac'h trapist, a zo maro vit ar bla en manati Yank-kia-ping. Tad an Eskob neve a oa bet dic'houget gant ar Vokserien bean zo 25 vla, hag e vamm, beo bepred, a zo deut dall gant ar boan, an drubuilh hag ar vizer. Bemde ec'h a d'an oferen, krog en dorm he merc'h-kaer.

Ebarz an Eskopti neve e zo 27.624 kristen, ha kristenien birvidik an darnvuan ané. Diou lliz kaer a zo ennan, hag eur manati, hini Yang-kia-ping.

An O. Melchior Souen, lazariast, hanvet Eskob Hesebon, a oa, aboe 1924, rener Bro Lyhsien, distaget eus Eskopti Paotingfou. Breman eman ar Vro ze war e gont evel Eskob : 25.000 kristenn a zo enni.

An O. Souen a zo ganet an 19 a viz Du 1869, en parrouz Sitang war douar Pekin. Beleget ar 24 a viz Genver 1897, e reas daou vla evel kure e Tientsin :

neuze 'n em reas Lazarist. Beteg 1912, e tigoeas d'ean rei kelennadurez d'ar c'hloer yaouank, hag aboe ar blaze, e oa person parrouz Nioufang, kichen Pekin.

An O. Simon Tch'eng, hanvet Eskob Catenna, a oa hen ive, aboe 1924, rener eur Vro, Bro Putsi. Ar vro-ze a zo lakaet d'ean breman distag war e gont : 866 kristen ha 1853 war vean a zo enni.

An O. Tch'eng a zo ganet an 22 a viz Gouere 1873, e Laohokow. E studi a reas da gentan en kloerdi e vro, ha goude e perachuas en Itali. Er blavez 1894, 'n em reas Fransiskan en kouent ar Mene-Alvern : beleget c'hwec'h vla goude, ar 15 a viz Even 1900, e tizroas d'ar Chin da viz Genver 1903. Goude bean labouret er parrouziou epad pevar bla, e oa hanvet eil-rener kloerdi Tcha-Yuenkov hag e chomas eno ugent vla. Pa oa hanvet er blavez 1924 da Brefedi Putsi, e oa daou vla 'oa kelenner en kloerdi Houkouang.

An Tad Louis Tchen, eus urz Sant Fransez, a zo hanvet Eskob Fenyang, eur rann-vro distaget diouz Eskopti Shanzi. En Eskopti Fenyang e zo 28 misioner eus an Urop, 22 beleg eus ar Vro, 49 kloareg yaouank (bihan ha bras), 37.431 katolik ha 4.000 o c'hortoz ar vadeiant.

An Tad Simon Tsu, Jezuit, a zo hanvet Eskob Haimen, eur rann-vro gret gant eun tamm eus Eskopti Nankin. Arôk ma oa didammet, Eskopti Nankin a oa ennan 102 misioner eus an Urop, 76 beleg Chinoa, 72 kloareg yaouank, 213.687 kristen ha 25.750 danvez-kristen er c'hatékiz.

An O. Joseph Hou, lazariast, a zo hanvet Eskob Tai-chowfou, eskopti gret diwar goust hini Ningpo, hag a oa ennan arôk an disparti 18 misioner, 34 beleg eus ar vro, 103 gloareg, 47.176 kristen 749 pagan er c'hatékiz.

BREURIEZ AR FE

Ar c'honchou evit ar bla tremenet.

An holl chiffrou a skrivomp aman warlerc'h a zo merket en luriou, herve an dalvoudegez an néus al lur en Itali. Ma zo c'hoant da gaout chiffrou herve talvoudegez hon arc'hant en Frans, na zo nemet kaout sonj e ve 100 lur eus arc'hant Frans evit 82 lur eus arc'hant an Itali.

Profou ar gristenien eus ar bed holl o deus savet asambles 43.533.920 lur 18 santim. Ma lakaer warné c'hoaz ar profou bet eus Rom da rei da hini pe hini eus ar Misionou pe eus ar visionerien, ze ra neuze 49.183.342¹⁷⁶. Ar bla 'rök, na oa dastumet nemet 44.316.446¹⁸¹.

E-touez an dispignou, ar zikouriou a ve roet peb bla a zo ané 39.916.530 lur, tost da pevar milion muioc'h evit warlene; ar zikouriou dreistordial, 3.362.074; ar zikouriou evit ar beajou, 1.910.648¹⁶⁵; ar frejou bureo hag all, 87.095¹⁴¹; an arc'hant a ve miret vit ar dispignou kentan a c'hoarve ebarz ar bla arök ma ve arru an arc'hant dastumet dre holl evit ar Vreuriez, 3.814.857¹³⁴.

Setu aman ar Broiou o deus roet ouspen eur milion a luriou er blavez 1925.

Amerik-Kreac'h.....	22.234.596	60
Frans.....	4.134.519	60
Holland.....	2.394.084	25
Itali.....	2.059.276	35
Canada.....	1.679.418	82
Allemagn.....	1.316.250	»
Argentin.....	1.128.424	93
Spagn.....	1.067.306	40

Ar Bavier, ar Beljik, Iverzon ha Bro-Saoz a dosta ive d'ar milion.

Ma ve kontet breman ar profou herve ar pemp lodenvro a zo er bed, e ve kavet :

An Urop.....	16.710.637	82
An Azi.....	280.719	21
An Afrik.....	105.966	78
kreac'h.....	24.318.655	11
An Amerik { kreiz.....	63.387	27
traon.....	1.739.898	76
An Oseani.....	314.655	23

Da biou ec'h eo et ar zikouriou hon deus roet ? E-tuont d'ar 500.000 lur roet vit ar bla d'an Tad Santel ar Pab evit oberou mad Sav-Heol, ha 500.000 all roet d'an O. Kardinal, Prefed Breuriez ar Propagand evit ezommou an holl oberou mad savet evit ar misionou, ec'h eo lodennet, evel peb bla, an arc'hant dastumet, etre an holl Vreuriezou pe Urzioù beleien pe leaned a zo er misionou, herve talvoudegez ar misionou o deus. Misionerien estren Paris o deus bet evelse tost da bemp milion d'e oc'h unan.

Ar misionou o deus bet ar brasan zikouriou (e-tuont da 250.000 lur) eo ar re-man :

Ouganda (an Tadou gwenn).....	366.607 lur
Trichinopoly (Jezuited).....	355.000 —
Calcutta (Jezuited)	355.000 —
Misionou Pers (Lazaristed)	305.000 —
Misionou Turki (Lazaristed).....	291.100 —
Misionou Syri (Lazaristed).....	269.000 —
Tananarive (Jezuited)	260.000 —

* * *

Bodadeg veur Breuriez ar Fe, en Miz Meurs diwean, he devoa goullet e vije laret bemde, ma vije gallet, eun oferen en Iliz Sant Per a Rom evit an izili maro eus ar Vreuriez hag ive evit ar re varo na vijent ket bet eus ar Vreuriez en o beo, met e vije paeet evit e skoden goude o maro. Ac'hanta, aboe ar 15 a viz mae 1926, e ve laret bemde da nao eur eun oferen d'an intansion ze en Iliz-Veur Sant Per.

Gallout a challer skrivan war ar rollou hano unan maro 'n eur rei evitan 200 lur.

KELOIOU BERR

Eksamini a gonsians.

Leaned ha leanezed, renerien ha renerez kolajou, paeronajou, breuriezou, c'houi hag a digeo d'ec'h lakât kalz a vugale pe a dud vrás da bedi asambles, c'houi hag a gar hag a zouj hon Tad Santel ar Pab, hag-en hoc'h eus lennet hag adlennet Lizer-Kelc'h Pi XI diwarbenn ar Misionou ? Chilaouet petra a lar : « Hon c'hoant eo e sayfe bemde ar beden-ze (eur beden ispisial evit ar misionou ha distro ar Baganed) eus tie ar vugale dilezet, an emzivated, eus ar paeronajou, ar golajou, hag ive eus kement ti-kouent elec'h e zo leanezed, hag evelse madelez an O. Doue a ziskenno war begement a dud reuzeudik, war berniou tud hag a zo c'hoaz digristen ! Rag d'an ineou dinam ha d'ar c'halonou glan petra a challe an Tad a zo en nenv tremen hep rei d'ê ? »

Ma n'ho peus ket heuilhet c'hoaz ar menoz-se, gret birie, arôk mont da gousket, ha laret evit ar misionou eur Bater, an hini a garfet, ken berr ha ma karfet, evel eun *Tad pehini a zo en nenv hag eur Me ho salud, Mari.*

Kannad ar Misionou.

Peb sun e ve moulet eur C'hannad hag a ra keleiou eus ar misionou, hag a zo skeudennet eus ar c'haeran. Na zo kannad ebet da gaout e dalvoudegez diwarbenn ar Misionou, rag ar c'heleiou hag ar skeudennou a zeu war eün digant an visionerien.

Hano ar C'hannad-se dispar eo « *Les Missions catho-*

liques ». Peb bla e ve dioutan danvez eul levr kaer a 636 pajen. Eun dudi eo evit ar vugale bag evit an dud vras lenn an danevellou ha sellet ar skeudennou a zo ebarz.

Ar c'houmanant a zo marc'had mad tre : 20 lur a bla evit Frans.

Tri Soudard-koz.

Ya ! soudarded int, met deus arme Hon Salver, tri visioner eus Kevredigez Misionou estren Paris, unan er Japon, eun all en Tonkin, egile er Chin, hag o deus gret gouel an dri-ugentvet de-ha-bla aboe m'o deus kuitaet Frans da zont d'o mision : hini ebet ané nañ eus biskoaz c'hoantaet dizrei da Frans. Hon Tad Santel ar Pab an neus kaset da bep hini eul lizer a wellan gourc'hemannou.

Enor eta d'e o zri :

D'an Tad Aime Willion, 84 vla, misioner en Osaka (Japon).

D'an Tad Claude Dreux, 84 vla, misioner en Phat-Diem (Tonkin).

D'an Tad François-Marie Gourdon, 85 vla, misioner en Chung-king (Chin).

Eur vadeiant, an hini gentan, er Beg-douar Esquimau.

En beg-douar Esquimau e oa eur plac'hig vihan 4 bla hag a oa klanv fall, dare da vervel. He zud a oa paganed ha, vel just, dallet gant ar superstisionou, ha war digare ma nevoa gwriet he mamm krec'hen d'an deiou difennet gant ar zorserien, e sonje d'e o daou n'allje biken ar glanvourez vihan gwellât ha dont ebarz. Ar misioner, a deus d'he gwelet, gant louzou, hag en sonj d'he badei, ma vije bet en pal ar maro.

O welet ec'h e bemde war izelât, e vadeis anei hag e rois d'ai an hano a Dereza. Ar vadeiant gentan a oa honnes ebarz ar mission, hag am oa c'hoantaet rei d'ar gristenez kentan hano Tereza ar Mabig Jezus, peogwir ar Mision a zo gwestlet d'ar zantez-man.

Tereza vihan a ya'haas ! Pebez chans ! Evelse be mamm na gredas ken en siklezonou ar zorserien, hag he zad a zeus d'ar c'hatekiz. Bennoz ha meulodi da Santez Teresa ar Mabig Jezus ! Na zo c'hoaz aman nemet eur gristenez, met Santez Lisieux a zo a-du ganimp.

Eun dro Gonfirmasion en Inizi Tahiti.

(*Tennet eus eul lizer skrivet gant an O. Hermel, Eskob Inizi Tahiti.*)

Ec'h on oc'h arruout eus ma zro Gonfirmasion hag a zo bet eus ar gwellan. Ar 16 a viz meurs e oan kroget ganti : eul lestr bihan dre dan a gasas anon beteg enezen Tikehau, eus inizi Tuamotu. Eno e zo heretiked 'n em dastumet dindan an hano *Breuriez ar Zent*, Sent brao ! me e lar d'ec'h. N'o deus nemet eur gourc'hemann ; tremen hep butunat ha hep evan kafe, rag ar butun hag ar c'hafe a dufe an ine. Met kement tra ahendall a zo mat tre ! En enezen ze na zo nemet dek katolik.

Epad tri devez al lestr an neus karget coprah (kraou koko dizec'het). An 22 a viz Meurs ec'h arruomp en Rairoa. Eno, n'eo ken ar memes tra : 400 katolik bemde en oferen, ha kemend all, peb abarde, er paterou. Kement-se a ro kalon d'ar misioner ! 300 komunion ha 58 konfirmasion keit mac'h on bet eno. Rairoa he deus eun iliz kaer, hag ar vein a zo et d'ober anei a zo het digaset hini ba hini eno gant misioner an enezen-ze e unan, an Tad Materne Cevaer, eur bugel eus Breiz-Izel. Enor d'ean !

Da lun Fask, ec'h arruis dre eul lestr all beteg enezenn Makatea, bro ar phosphat. Ar porz-mor, eno, a zo ebarz bagiou ha listri eus kement bro a zo, hag an engrouez a dud a ve gwelet en kear a zigasfe awalc'h sonj eus eur gear vrás benag eus an Urop pe an Amerik.

Tri c'chant katolik a zo en Makatea ha c'hoaz ec'h int eus an holl broiou hag an holl yezou.

Gouel an Nedelek en Bro Natal

(Tennet eus eul lizer skrivet gant an Tad Kerautret eus Gwestellis Mari konsevet hep pec'ched).

Levenez dispar a oa en mision Itron Varia a Galon-Sakr en Inauda da Nedelek 1925. Eur wej kentan a oa d'an dud eno kaout en o chapel neve savet ha biniget gant an O. Delalle, Eskob oferen hanter-noz ! Ah ! mar ho pije gwellet o joa ! Nedelek a zo eur gouel bras evit an dud du : ar gouel ze a ra d'ê da gompreñ madelez an O. Doue evit e grouadurien.

Hag-en eo gwir, eme, e c'hallfe an Unkulunkulu (ar Bras bras, Doue) disken ken izel evit prenan anomp ha rei d'imp e varadoz ?

Goude bean kovesât epad daou devez en Oakford, hon bras an mision, ec'h is da Inauda de 'rok an Nedelek : pemb leo d'ober ha netra ken.

Ar gristenien ac'h arrue pemb ha pemb pe c'hwec'h ha c'hwec'h. Hiniennou a ziskooe bean skuiz, rag deut e oant eus a bell dindan eun heol tomm da boac'han.

— « Gwall skuiz ec'h oc'h, e c'houllis diganté.

— « Ya, Tad, met joa a zo ennomp, rag breman sou-dan hon devo peuc'h Doue e unan ».

War dro eiz eur deus an noz, an holl a oa arruet, hag e-touez ar gristenien e oa kalz a Brotestanted hag a baganed, deut da wélet an traou.

Met, petra ober da c'hortoz an oferen hanter noz ? Na oa ket ezomm da zonjal kaz anê d'ober eur c'housk, re e verve o gwad.

Ha me da ziskoe d'e al letern majik. Mar o pije klevet o youc'hadennou a joa ! Kalz anê n'o devoa gwelet biskoaz kemend all.

Ter eur e padas an dispiegaden skeudennou dirag al letern majik, ha den ebet na gavas se re hirr.

Dustu goude ec'h eomp holl d'ar chapel, met na oa ket trawalc'h a blas ebarz evit an holl. Bugale ar skol hepken gant ar gristenien a c'hallo mont ebarz. Ar Baganed hag ar Brotestanted a rango chom e-maez.

Hanter-noz. Na ve klevet gir ebet ken : ar beleg gwisket gantan an oben bag ar stol ac'h arru, ar Mabig Jezus gantan war e zivrec'h. Raktal holl e reont eur prosesion gant peb a c'holo. Goude ar prosesion, ar beleg an neus mil boan o tremen dre greiz an dud da lakât ar Mabig Jezus war blouz e graouig.

Ebarz an oferen, kalz a gristenien a dostaas ouz an dôl zakr da zigemer en o c'halon an hini an nevoa karet anê beteg dont war an douar da verval war ar Groaz.

Hag holl, d'ar fin, ec'h ejont d'ar gear, evel mesaerien Bethleem, 'n eur veuli Doue evit ar pez o devoa gwelet ha klevet.

AR MARVIOU

An O. Chalon Letourneau

PERSON PARROUZ SANT-SULPICE EN PARIS, EZEL EUS
KONSAILH MEUR BREURIEZ AR FE

Ganet en 1850, beleget 25 via goude, an O. Letourneau a oa digemeret en 1879 e-touez Otrone St-Sulpice.

Goude bean bet epad 21 vla kelennér ha rener kloerdi bras Angers, e oa galvet da berson da St-Sulpice. Ouspenn ument vla so e oa en konsailh hon Breuriez. Epad e vue e chomas mignon ar Misionou hag ar visionerien : hen diskoe a reas en e barrouz.

Ar Gardinaled, Iskibien, leaned ha beleien deut d'e interamant a zo eun testeni a oa kalz a garante evitan e-touez an dud a lliz.

An O. Couppe.

ESKOB RABAUL

Ganet ar 26 a viz Eost 1850, en Romorantin, eskopti Blois, digemeret e-touez Misionerien Kalon-Zakr Issoudun, an O. Couppe ac'h eas d'an Oseani er blavez 1884. Daou via e chomas en Sydney, da c'hortoz bean kaset da Vreiz-Nevez, hirie Rabaul, bag en 1889 e teuas da yean Eskob Rabaul. Ar blavez 1923, pa gemeras e retred, e oa en e Espohti 24.000 katolik elec'h paganed holl bean zo daou ument vla.

An O. Couppe a zo maro en miz Genver 1926, kichen Sydney.

An Tad Cothonay

Eus urz Sant Dominik, an Tad Cothonay a zo bet galvet da adsevel misionou en Amerik, er Chin hag en Tonkin. Kemeret an nevoa e retred aboe 1925.

LODEN OUZ AN INDULJANSO

c'hall da c'honit oll madoberourien
BREURIEZ AR FE

- I. — *Induljanso braz.* — 1° 3 a viz mae, gouel ar Groaz Zantel kavet (en kever an de-man eo bet zavet da gentan Breuriez ar Fe) ;
2° 3 a viz kerdu, gouel Zant Fransez Zavier, patron ar Vreuriez ;
3° 25 a viz meurz, gouel Maria-Meur ;
4° 15 a viz est, gouel ar Werc'hez hanter-est ;
5° 6 a viz genver, gouel ar Rouane ;
6° 29 ar viz gwengolo, gouel zant Mikel ;
7° Sul gwech ma tigoue goul eun abostol ;
8° Bep miz : daou devez da bep hini da choaz ;
9° Eur wech bep plia, de ar servij pe an oferen laret evid an oll genyreudeur maro ;
10° Eur wech bep plia c'hoaz, de ar servij pe ar oferen laket gant kenvreudeur ar memez eskopti, ar memez parouz pe ar memez dizenez evit ar re zo marvet diouz an eskopti, pe diouz ar barouz, pe diouz an dizenez ;
11° En de ma c'h-eer er Vreuriez ;
12° War ar maro, ma lerer a vihanan a galon an Hano zantel a Jezuz ;
13° Gras an *Oter privilejet*, da laret eo, eun induljanz vraz da heull an oferen, laket gand unan-benag ouz ar Vreuriez evid eur c'henvreure maro.
(Ar vugale n'ho deuz ket gret ho fask kentan a c'hall gonit an induljanso-ze, bete ma raint eun dra devot bennag merket d'he gant ho c'hovezour).
- II. — *Induljanso bihan.* — 1° Seiz vla ha seiz c'hoareiz, ken aliez gwech ma ve pedet pe roet aluzen evid ar Misiono ;
2° 300 devez, pa c'heuiller pedenno an tri de (*Triduum*) en mare an 3 a viz mae hag an 3 a viz kerdu ;
3° 100 devez, peh gwech ma larer eur *Bater* hag eun Ane, gand ar bedennik-man : Zant Fransez Zavier, *pedet evidomp*.
An oll induljanso-ze, bras ha bihan, e c'heller gonit an-he evid an Anaon.
- III. — Piou bennag a roio en eur wech *daou c'chant livr* evit Breuriez ar Fe, daoust d'an arc'hant-ze da vean dispignet raktal evit ar Misiono, a vo da viken er Vreuriez hag a c'honeo an oll induljanso, ma ra ar pez a zo red d'ober evit gonit an-he.

